

Éric Vuillard

DNEVNI RED

Pripovijest

S francuskoga preveo
Bojan Lalović

Zagreb, 2020.

disput

Tajni sastanak

Sunce je hladna zvijezda. Njegovo su središte ledene bodlje. Njegova je svjetlost neumoljiva. U veljači drveće je mrtvo, rijeka okamenjena, kao da izvor više ne bljuje vodu i kao da je more više ne može gutati. Vrijeme se zgušnjava. Ujutro ni zvuka, nikakve pjesme ptica, ničega. Potom jedan automobil, drugi, pa najednom koraci, siluete koje ne možemo vidjeti. Inspicijent je triput zazvonio, no zastor se nije podigao.

Ponedjeljak je, grad se meškolji iza svojeg zaslona od magle. Ljudi idu na posao kao i svakog dana, hvataju tramvaj, autobus, provlače se do “double-deckera”, potom sanjare po velikom mrazu. No 20. veljače te godine nije bio datum kao i ostali. Unatoč tome većina je provela jutro vrijedno zapinjući, uronjena u veliku, poštenu laž rada, uz one male geste u koje se sažima nijema, pogodna istina i u kojima se cijela epopeja našeg postojanja svodi na revnu pantomimu. Dan je protekao tako, spokojan, normalan. Dok je svatko putovao od kuće do tvornice, od tržnice do malog dvorišta gdje se vješa rublje, a onda, navečer, od ureda do birca, te se konačno

vratio kući, izvjesna su gospoda, podaleko od poštenog rada, podaleko od obiteljskog života, izlazila iz automobila pred palačom na obali rijeke Spree. Otvarali su imponizno vrata, a oni su izlazili iz svojih velikih crnih sedana i jedan za drugim defilirali između teških stupova od pješčanika.

Bila su dvadesetčetvorica, u blizini mrtvog drveća na obali, dvadeset četiri crna, smeđa ili tamnožuta kaputa, dvadeset četiri para ramena pojačanih vunom, dvadeset četiri trodijelna odijela te jednak broj strukiranih hlača sa širokim obrubom. Sjene su prodrle u veliko predvorje palače predsjednika Skupštine; no uskoro tu više neće biti ni Skupštine ni predsjednika, a za nekoliko godina neće više biti čak ni zgrade Parlamenta, ostat će samo hrpa goruće šute.

Zasad skidaju dvadeset četiri filcana šešira i otkrivaju dvadeset četiri blistave čele ili vijenca sijede kose. Dostojanstveno se rukuju prije nego što se popnu na pozornicu. Cijenjeni patriciji su tu, u velikom predvorju; vodi se šaljiv, ugladen razgovor; kao da smo na pomalo uštogljenom početku neke vrtne zabave.

Dvadeset četiri siluete savjesno su prevalile prvi red stuba, potom se jedna za drugom popele vijugavim stubištem, povremeno zastajući da ne premore svoja stara srca, grčevito se držeći za bakrene šipke, penjale su se poluzatvorenih očiju, nimalo ne mareći za otmjene balustrade i svodove, kao da hodaju po nevidljivom uvelom lišću. Povelili su ih kroz mala vrata nadesno i ondje su se, nakon nekoliko koraka po kockastom podu, uspjeli uz tridesetak stuba koje vode do drugog kata. Ne

znam tko je bio prvi u koloni, u biti nije ni važno jer sva su dvadesetčetvorica morala napraviti jednu te istu stvar, proći istim putem, skrenuti nadesno, oko stubišta, te naposljetku ući u salon s lijeve strane kroz širom otvorena okretna vrata.

Kažu da literatura sve dopušta. Stoga bih ih mogao pustiti da se beskonačno vrte ukrug po Penroseovu stubištu, gdje nikad ne bi mogli sići ni popeti se, uvijek bi u isto vrijeme činili i jedno i drugo. I doista, tako pomalo na nas djeluju knjige. Vrijeme riječi, zbijeno ili rasplinuto, neprozirno ili zgusnuto, sažeto, razvučeno i usitnjeno, okamenjuje kretnje, općinjava. Naši su likovi u palači zauvijek, kao u nekom začaranom dvorcu. Eto ih kao gromom pogođenih odmah po ulasku, skamenjenih, smrznutih. Vrata su istovremeno otvorena i zatvorena, svjetlarnici izlizani, istrgnuti, uništeni ili prebojani. Stubište sja, ali prazno je, luster svjetluca, ali ugašen je. Istovremeno smo posvuda u vremenu. Tako se Albert Vögler uspeo stubama do prvog kata i ondje se rukom uhvatio za lažni ovratnik, oznojen, čak sasvim mokar, osjećajući blagu vrtoglavicu. Ispod velikog pozlaćenog lampiona koji osvjetljava redove stuba popravlja si prsluk, otkopčava gumb, razvlači lažni ovratnik. Može biti da je i Gustav Krupp zastao na katu, da je uputio Albertu koju riječ suosjećanja, kratku sentenciju o starenju, ukratko, najzad, pokazao se solidarnim. Gustav je potom nastavio dalje, dok se Albert Vögler zadržao još nekoliko trenutaka, sam ispod lustera, velikog, zlatom optočenog vijenca u čijoj je sredini bila ogromna svjetlosna kugla.

Ušli su najzad u mali salon. Wolf-Dietrich, osobni sekretar Carla von Siemensa, zadržao se na tren kod staklenih vrata dokono promatrajući tanak sloj inja koji je prekrivao balkon. Na trenutak se izmaknuo iz nemoralne kuhinje svijeta te trati vrijeme lebdeći među oblacima. Dok ostali brbljaju i pripaljuju si *Montecristo*, čavrljajući o oker ili pepeljastoj boji lista, jedni preferirajući baršunast okus, drugi pak papreniju aromu, a pritom svi pristaše debelih cigara golema promjera, te rastrojeno vrte svoje finim zlatom ukrašeno prstenje, on, Wolf-Dietrich sanjari ispred prozora, leluja između golih grana i lebdi nad vodama Spreea.

Nekoliko koraka dalje, diveći se profinjenim gipsanim figuricama koje ukrašavaju plafon, Wilhelm von Opel skida i namješta svoje debele okrugle naočale. Još jedan od onih čija je obitelj pohitala k nama od samog početka vremenâ, od malog zemljoposjednika iz Braubaške župe, od unapređenja kroz gomile odora i oznaka, posjeda i ovlasti, prvo suci, pa gradonačelnici, do trenutka kad je Adam – izašavši iz nedokučive utrobe svoje majke te potom ovladavši svim vještinama bravarstva – zamislio čudesan šivaći stroj koji je označio istinski početak njihova utjecaja. Nije međutim ništa izumio. Uspio se zaposliti kod nekog izrađivača, promatrao je, pritajio se, te potom malo unaprijedio modele. Oženio se sa Sophie Scheller, koja mu je donijela izdašan miraz, pa je po supruzi nazvao svoj prvi stroj. Proizvodnja se od tada samo povećavala. Nekoliko godina bilo je dovoljno da šivaći stroj postigne punu upotrebljivost, priključi se krivulji vremena i postane dio

ljudskih navika. Njegovi su se istinski izumitelji pojavili prerano. Kad je uspjeh njegovih šivaćih strojeva bio osiguran, Adam Opel bacio se na bicikle. No jedne se noći kroz poluotvorena vrata uvukao neobičan glas; njegovo vlastito srce učinilo mu se hladno, tako hladno. Nisu to bili izumitelji šivaćeg stroja koji su tražili autorski honorar, nisu to bili ni njegovi radnici koji su zahtijevali svoj dio dobiti, to je Gospod tražio njegovu dušu; vrijeme je bilo da se ona preda.

No poduzeća ne umiru kao ljudi. To su mistična tijela koja nikada ne propadaju. Marka Opel nastavila je prodavati bicikle te potom i automobile. U vrijeme smrti njezina utemeljitelja tvrtka je brojila već tisuću petsto zaposlenih. Od tada je samo rasla. Poduzeće je osoba kojoj se sva krv penje u glavu. To se onda naziva pravnom osobom. Njihov život traje mnogo dulje od naših. I tako, toga 20. veljače dok Wilhelm intenzivno razmišlja u malom salonu palače predsjednika Reichstaga, kompanija Opel već je stara dama. Danas je ona tek carstvo unutar carstva i ima tek vrlo dalek odnos sa šivaćim strojevima starog Adama. I premda je kompanija Opel veoma bogata stara dama, toliko je stara da je više gotovo i ne primjećuju, postala je dio krajolika. Danas je naime kompanija Opel znatno starija od brojnih država, starija od Libanona, starija od same Njemačke, starija od većine afričkih država, starija od Butana gdje su bogovi otišli i izgubili se među oblacima.